بڵاوكراوەكانی دەزگای چاپو پەخشی سەردەم

ئامادەكردنی: باوكی ڕەهەند

لەماوەی دوو مانگی ڕابردودا، دەزگای چاپو پەخشی سەردەم زیاد لە بیست كتێبی لە بوارە جیاجیاكانی فیكرو ئەدەبو فەرهەنگو مێژودا بەچاپ گەیاندووەو ئێستا لەبەر دەستی خوێنەراندان، كتێبەكان گەرچی هەموویان بۆ ئەمڕۆی كتێبخانەو ڕۆشنبیركردنی خوێنەری كورد، كتێبی گرنگو بایەخدارن، گەرچی لە ئێستادا ناوەندی ڕۆشنبیری كوردی پێویستییەكی لە ڕادەبەدەری بەو كتێبانە هەیە، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا ئێمە تەنها خوێندنەوەیەكی كورت بۆ چەند دانەیەكیان دەكەین.

فەرهەنگی شیرینی نوێ

ئەمە یەكێكە لەو فەرهەنگە بەپێزو زۆرباشانەی دەزگای سەردەم چاپیكردووە، ئەم فەرهەنگە عەرەبی/ كوردییە بۆشاییەكی گەورە پڕدەكاتەوەو سودێكی زۆر بەو بەڕێزو ئازیزانە دەگەیەنێ كە سەرقاڵی كاری وەرگێڕانن لە زمانی عەرەبییەوە بۆ زمانی كوردی. ئاشكرایە كتێبخانەی كوردی لە بواری فەرهەنگسازیدا هەژارەو ژمارەی ئەو فەرهەنگانەی لە عەرەبییەوە بۆ كوردییە، ئەوەندە كەمە شایەنی باسكردن نییە، ئەمە سەرەڕای ئەوەی لەبازاڕدا نەماون و نرخەكانیان زۆر بەرز بووەتەوە. ئەم فەرهەنگی شیرینی نوێیە كە لەلایەن خوالێخۆشبوو "فازیل نیزامەدین" ئامادەكراوە، كارێكی تابلێی گرنگو پڕ بایەخە، ئەم فەرهەنگە ١٣٦١ لاپەڕەی قەبارە گەورەیە، تیراژەكەی ٢٥٠٠ دانەیە، نرخی ٢٠٠٠٠بیست هەزار دینارە.

ئەدۆنیس
منداڵی، شیعر، تاراوگە

ئەم كتێبە یەكێكە لەو كتێبە دەگمەن و جوانانەی دەربارەی شاعیرو ڕوناكبیرو ڕۆشنبیری گەورەی عەرەب "ئەدۆنیس" نوسراوەو وەرگێڕدراوەتە سەر زمانی كوردی، كتێبەكە لە ئەساسدا بریتییە لە چاوپێكەوتنێكی دوورودرێژ لەگەڵ شاعیردا. ئەم شاعیرە گەرچی لە ئێستادا تەمەنی گەشتووەتە ٧٨ ساڵ، كەچی لەگەڵ ئەوەشدا هێشتا لە

کاری نوسین و داهێنان نەکەوتووە، پیری و چوونەساڵەوە هەرگیز نەیانتوانیوە قەڵەمە بە بڕشت و پڕ داهێنانەکەی لەکاربخەن، نەیانتوانیوە ئەم پیاوە سیما نورانییە لە دنیای نوسین و فیكرو ئەدەب دووربخەنەوە.

ئەدۆنیس لە تەمەنی سێزدە ساڵیدا چووەتە قوتابخانەی ڕەسمی، لەسەر دەستی باوکی قورئانی خەتمکردووە، هەروەها ژمارەیەکی زۆر شیعری شاعیرە کۆنەکانی لەبەرکردووە، لە بەهاری ساڵی ١٩٤٤، واتە لە تەمەنی ١٤ ساڵیدا، شیعرێکی نیشتیمانپەروەری خۆی لەبەردەم سەرۆك كۆماری ئەوكاتی سوریا "شوكری قوتلی" دەخوێنێتەوە، سەرۆك كۆمار زۆر بە شیعرەكە سەرسام دەبێت، بۆیە دەوڵەت بڕیاردەدات بینێرن بۆ قوتابخانەی عەلمانی فەرەنسی لە تەرتوس، قۆناغەكانی خوێندنی بە باز بڕیوە، واتە هەر ساڵەی دوو ساڵی خوێندنی بڕیوە. ساڵی ١٩٥٤ لە زانكۆی دیمشق بەشی فەلسەفە تەواودەكات.

لە هەمانساڵدا بۆ بەجێهێنانی خزمەتی سەربازی دەبێت بە سەرباز، لەوكاتەدا بەهۆی ئینتیمابونییەوە بۆ پارتی قەومی سوری، بێ دادگایی كردن ساڵێك زیندانی دەكرێت، ساڵی ١٩٦٠ واز لەو پارتە دەهێنێت. ساڵی ١٩٧٣ لە زانكۆی (قەدیس یوسف) بڕوانامەی دكتۆرا لە ئەدەب وەردەگرێت، لە ساڵی ١٩٨١ بەردەوام وەك مامۆستایەكی میوان لە زانكۆو ناوەندەكانی توێژینەوە لە فەرەنساو سویسراو ولاتە یەكگرتووەكانی ئەمریكاو ئەڵمانیاو هەندێ لە ولاتانی عەرەبی وانە دەڵێتەوەو بەشداری چەندین كۆڕو سیمیناری ئەدەبی و فیكری كردووە. چەندین خەڵاتی جیهانی وەرگرتووە، لەوانە خەڵاتی (جان مارلیۆ بۆ ئەدەبی بێگانە، فەرەنسا ساڵی ١٩٩٣)، (خەڵاتی فیرۆنیا دی فیامۆ، ڕۆما-ئیتالیا ١٩٩٤)، (خەڵاتی نازم حیكمەت، ئەستەمبول ١٩٩٥)...هتد.

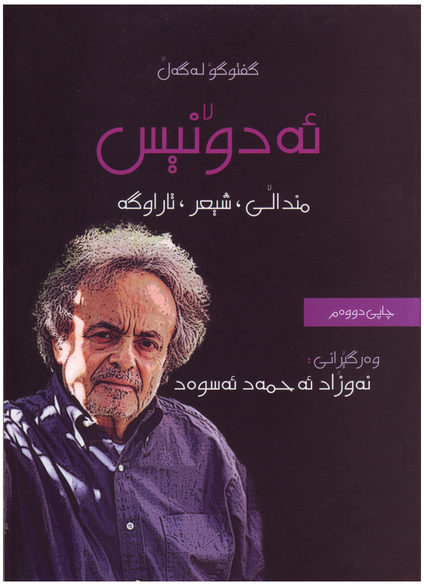

بەرهەمەكانی بۆ زیاتر لە سیازدە زمان وەرگێڕدراون، لە ساڵی ١٩٨٥ بەهۆی جەنگ و كارەساتە خوێناوییەكانەوە بێروتی بەجێهێشتووەو ڕوویكردۆتە پاریس.

هەندێك لە ئەدیب و ڕەخنەگران پێیانوایە "ئەدۆنیس" لە هەمو شاعیرەكانی دیكەی عەرەب زیاتر جێگای مشتومڕو قسەلەسەركردنە، پێیانوایە لەسەر دەستی ئەم شاعیرە شیعری عەرەبی گەشتووەتە ئاستی جیهانی، هەربۆیە ماوەیەكی درێژە زۆرێك لە ڕەخنەگران ناوی دەخەنە لیستی ئەو ناوانەی شایەنی وەرگرتنی خەڵاتی نۆبڵی ئەدەبن، جگە لە بەرهەمە شیعرییەكانی كە نزیكەی ٢٠ دیوان دەبێت، چەندین كتێبی لە بوارەكانی فیكرو ڕەخنەدا نوسیوە، ئەمە گەر باسی هونەری وێنەكێشان، بەتایبەتی هونەری كۆلاجكردن نەكەین كە شارەزاییەكی باشی تێداهەیە.

ئەم كتێبە كە چاپی دووەمە، لەلایەن بەڕێز "نەوزاد ئەحمەد ئەسوەد" بە زمانێكی كوردی پوختو جوان وەرگێڕدراوە، تیراژەكەی ١٠٠٠ دانەیەو نرخی ٣٠٠٠ هەزار دینارە.

قەسابخانەی ژمارە (٥)

ئـەم کتێبـە یەکێکـە لـەو ڕۆمانـە جـوان و دەگمەنانـەی بـاس لـە کارەسـاتی جەنگ و لەو ماڵوێرانییە دەکات کە جەنگەکان دوای خۆیان جێیدەهێڵن. باس لە شەڕانگێزی و پیسبونی ڕۆحی مرۆڤەکان دەکات، ئەو مرۆڤانەی بێباکانە جەنگەکان دەنێنەوە و شەڕەکان بەرپادەکەن، ڕۆمانی قەسابخانەی ژمارە پێنج کە لە نوسینی "کوورت ڤۆنێ گات"ەو عەتا نەهایی وەریگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی، باس لە کوژرانی ئەو مرۆڤە بێتاوانانە دەکات کە دەبنە سوتەمەنی جەنگەکان، بێ ئەوەی هیچ گوناهو تاوان و خراپەیەکیان کردبێت. لەوەتەی مرۆڤ جەنگ و کوشتاری ناسیوە، هەمیشە ژمارەیەکی زۆری ئینسانەکان، دەبنە قوربانی و گیانیان لەدەستدەدەن، بێ ئەوەی دوورو نزیك ئەو جەنگە پەیوەندی بەوانەوە هەبێت، یاخود هیچ ڕۆڵێکیان لە هەڵگیرساندنی و بەردەوامبونیدا هەبێت، هیچ جەنگێك نییە بە دەیان و سەدان و هەزاران هاوڵاتی مەدەنی نەکردبێتە سوتەمەنی بۆ خۆی، هیچ شەڕێك نییە چەندین کارەسات و نەهامەتی مرۆیی لەگەڵ خۆیدا نەهێنابێت.

ئـەم ڕۆمانـە گێڕانـەوەی یاداشـتەکانی نوسـەری ڕۆمانەکەیـە، واتـە گێڕانەوەی ئەو ڕوداوە حەقیقیانەیە کە نوسەری ڕۆمانەکە "کوورت ڤۆنێ گـات" بەسـەریدا هـاتووە، ئـەم نوسەرە ئەمریکییە، وەك لە پێشەکی کتێبەکەدا هاتووە، لە سەروبەندی جـەنگی دووەمـی جیهـانی، لەبەرەکانی شەڕدا لەلایەن سوپای ئەڵمانیای نازییەوە دەستگیر دەکرێت، لە شاری (درێسدێن) و لە گەنجینەیەکی ژێرزەمینی کە شـوێنی هـەڵگرتنی لاکـە گۆشـت بـووە، زیندانیکراوە. دواتر شاری درێسدێن لەلایەن

فڕۆکەکانی ئەمریکاوە بە خەستی و زۆر دڵڕەقانە بۆردومان دەکرێت، لەو بۆردومانەدا نزیکەی ١٣٤٠٠٠ هەزار کـەس دەکـوژرێن، پـاش تـەواوبونی بۆردومانەکـە، دەرهێنـانی تـەرمی کوژراوەکـان لـەژێر کـەلاوەکانی شـاردا، بـەو دیلانـە دەسـپێرن کـە نەمردوون.

لێرەوە خوێنەر لەبەردەم کۆمەڵێ ڕوداوی ڕاستەقینەدایە کە تێکەڵ بووە بە ئەندێشەو خەیاڵ و هونەری گێڕانەوە. ڕوداوە ڕاستەقینەکان لەڕێگەی زمانێکی جوان و پڕ ئاماژەوە گواستراونەتەوە بۆ ناو لاپەڕەکان و بەرگێکی ئەدەبی جوانی کراوە بەبەردا. لەم ڕۆمانە ٢٧٠ لاپەڕەییەدا خەیاڵ و واقیع، یاداشت و فەنتازیا، بیرەوەری و خەیاڵ، بەشێوەیەکی هونەری جوان تێکەڵ بەیەکبوون و ڕۆمانێکی نایاب و سەرکەوتویان پێکهێناوە، ڕۆمانێك شایەنی ئەوەیە بخوێنرێتەوە. ئەم ڕۆمانە تیراژەکەی ١٠٠٠هەزار دانەیە و نرخی ٣٠٠٠هەزار دینارە.

ڕێبەری پێچەوانەیی بۆ سەرکردایەتی

ئەم کتێبە دیدێکی تازە بە مانای سەرکردە دەبەخشێت و بە شێوەیەکی دیکە باس لە سەرکردە دەکات، لەم کتێبەدا سەرکردە تەنها سەرۆکی وڵات و سەرکردەی حیزبەکان نین، سەرکردە تەنها نوخبەی سیاسی و سەربازی ئەم پارت یاخود ئەو پارتی دیکە نییە، بەڵکو سەرکردە هەموو ئەو کەسانە دەگرێتەوە کە لەبواری کارو فەرمانەکانیاندا بەرپرسیارن.

هەمو ئەو مرۆڤانە دەگرێتەوە کە بەشێوەیەك لە شێوەکان سەرپەرشتی بەڕێوەبردنی گروپێك یاخود دەستەیەك یان کۆمەڵەیەك دەکەن‌و تێدا بەرپرسی یەکەمن. بەمانایەکی دیکە لەم کتێبەدا وشەی سەرکردە لە مانا تەسك‌و تایبەتەکەی دەرهێنراوەو مانایەکی گشتگیرو فراوانتری پێبەخشراوە، وشەکە لە تاکە ڕەهەندی سیاسی یاخود سەربازیدا قەتیسنەکراوە، بەڵکو چەندین ڕەهەندی جۆراو جۆری لەخۆگرتووە. ئێمە لەم کتێبەدا لەبەردەم مانایەکی نوێی سەرکردەداین، مانایەك زۆر لایەنی ئابوری‌و کۆمەڵایەتی‌و سیاسی دەگرێتەوە، لێرەوە سەرکردە مامۆستایەکی زانکۆ، پزیشکێکی خەستەخانە، بەڕێوەبەری کۆمپانیایەك، دادوەرێکی دادگا..هتد دەگرێتەوە، دەکرێ هەمو ئەوانەو چەندانی دیکەش لەژێر ناوی سەرکردەدا کۆبکەینەوە.

نوسەری کتێبەکە لەو پێشەکییەدا کە بۆ کتێبەکەی نوسیوە، مەبەستی خۆی لە نوسینی کتێبێکی لەم شێوەیە دەردەبڕێت‌و دەڵێ: (مەبەست لەم کتێبە ئەوەیە کە لە تێڕوانینێکی تازەو ڕەسەنەوە بیر لە سەرکردایەتی بکەیتەوە)، هەر لەوپێشەکییەدا دەڵێ: (بە تەنها هەوڵدان بە لاساییکردنەوەی سەرکردەیەکی بەناوبانگی ڕابردوو ناتوانیت ببیت بە سەرکردەیەکی کاریگەر... مەرجی سەرەکی ئەوەیە ئەگەر تەنها بۆ ماوەیەکی کەمیش بێت، خۆت لە بیرکردنەوەی تەقلیدی ئازاد بکەیت بۆ ئەوەی توانای ئەفراندنی سروشتی خۆت‌و توانای بیری سەربەخۆی خۆت بێنیتە پێشەوە).

ئەم کتێبە لەلایەن "ستیڤ ب سامپل" نوسراوە، ئەم نوسەرە لە بنەڕەتدا ئەندازیاری کارەبایە، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا سەرۆکی زانکۆی کالیفۆڕنیابووەو مۆسیقاریشە، جگە لەوانە پڕۆفیسۆرێکی چالاکی بواری وانە وتنەوەیە بە خوێندکارانی زانکۆ لە بوارەکانی زانست‌و ئەندازیاری‌و فێرکردندا ژمارەیەکی زۆر وتارو لێکۆڵینەوەی بڵاوکردۆتەوە. کتێبی ئەم نوسەرە لەلایەن "کاوە سەباح عومەر" لە زمانی ئینگلیزییەوە کراوە بە کوردی، تیراژی کتێبەکە ١٠٠٠ هەزار دانەیەو نرخی ٣٠٠٠هەزار دینارە.

فایلەکانی ئایندەی سەردەم

-ڕۆشنگەری

-بونیادگەری